Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (viies koda)

12. detsember 2024*

Apellatsioonkaebus – Majandus- ja rahapoliitika – Krediidiasutuste usaldatavusnõuete täitmise järelevalve – Määrus (EL) nr 1024/2013 – Euroopa Keskpangale (EKP) antud järelevalvealased eriülesanded – Artikkel 24 – Otsus krediidiasutuse tegevusloa kehtetuks tunnistamise kohta – Halduskorras läbivaatamise menetlus – Otsus, millega tunnistatakse varasem otsus kehtetuks – Tühistamishagi – Põhjendatud huvi säilimine – Kahju hüvitamise hagi – Ilmselge vastuvõetamatus

Kohtuasjas C-181/22 P,

mille ese on Euroopa Liidu Kohtu põhikirja artikli 56 alusel 9. märtsil 2022 esitatud apellatsioonkaebus,

Nemea Bank plc, asukoht San Ġiljan (Malta), esindaja: *asianajaja* A. Meriläinen,

apellant,

teised menetlusosalised:

Heikki Niemelä, elukoht Ohain (Belgia),

Mika Lehto, elukoht Espoo (Soome),

Nemea plc, asukoht San Ġiljan,

Nevestor SA, asukoht Ohain,

hagejad esimeses kohtuastmes,

Euroopa Keskpank (EKP), esindajad: D. M. Brinkman, C. Hernández Saseta ja A. Witte,

kostja esimeses kohtuastmes,

Euroopa Komisjon, esindajad: A. Nijenhuis ja A. Steiblytė, hiljem A. Steiblytė,

menetlusse astuja esimeses kohtuastmes,

EUROOPA KOHUS (viies koda),

* Kohtumenetluse keel: inglise.

koosseisus: Euroopa Kohtu president K. Lenaerts viienda koja presidendi ülesannetes, kohtunikud I. Jarukaitis (ettekandja) ja E. Regan,

kohtujurist: J. Kokott,

kohtusekretär: A. Calot Escobar,

arvestades kirjalikku menetlust,

olles 30. novembri 2023. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

kohtuotsuse

1 Nemea Bank plc palub oma apellatsioonkaebuses tühistada Euroopa Liidu Üldkohtu 20. detsembri 2021. aasta kohtumäärus Niemelä jt *vs.* EKP (T-321/17, edaspidi „vaidlustatud kohtumäärus“, EU:T:2021:942), millega Üldkohus otsustas, et Euroopa Keskpanga (EKP) 23. märtsi 2017. aasta otsuse ECB/SSM/2017 – 213800JENPXTUY75VSO/1 WHD-2017-0003 (millega tunnistati kehtetuks Nemea Banki tegevusluba krediidiasutusena tegutsemiseks (edaspidi „vaidlusalune otsus“)) tühistamise nõude kohta on otsuse tegemise vajadus ära langenud, ja jättis ilmselge vastuvõetamatuse tõttu läbi vaatamata nõude hüvitada selle tegevusloa kehtetuks tunnistamisega väidetavalt tekitatud kahju.

Õiguslik raamistik

Ühtse järelevalvemehhanismi määrus

2 Nõukogu 15. oktoobri 2013. aasta määruse (EL) nr 1024/2013, millega antakse Euroopa Keskpangale eriülesanded seoses krediidiasutuste usaldatavusnõuete täitmise järelevalve poliitikaga (ELT 2013, L 287, lk 63; edaspidi „ühtse järelevalvemehhanismi määrus“), põhjenduses 64 on märgitud:

„EKP peaks andma füüsilistele ja juriidilistele isikutele võimaluse taotleda EKP-le käesoleva määrusega antud volituste alusel tehtud ning neile adresseeritud või neid otseselt või isiklikult puudutavate otsuste läbivaatamist. Läbivaatamine peaks piirduma selle hindamisega, kas sellised otsused on menetluslikult ja sisuliselt vastavuses käesoleva määrusega, austades EKP-le jäetud kaalutlusõigust otsustada kõnealuste otsuste tegemise üle. Selleks ja menetlusökonoomia huvides peaks EKP moodustama niisuguseks asutusesiseseks läbivaatamiseks vaidlustusnõukogu. Vaidlustusnõukogu moodustamiseks peaks EKP nõukogu määrama ametisse hea reputatsiooniga isikud. […] Läbivaatamiseks sätestatava menetlusega tuleks näha ette, et järelevalvenõukogu kaalub vajaduse korral oma eelmist otsuse eelnõu.“

3 Määruse artikli 4 lõike 1 punkt a näeb ette:

„EKP-l on artikli 6 raamistikus käesoleva artikli lõike 3 kohaselt ainupädevus täita usaldatavusnõuete täitmise järelevalve eesmärgil järgmisi ülesandeid seoses kõigi osalevates liikmesriikides asutatud krediidiasutustega:

a) krediidiasutustele tegevuslubade andmine ja krediidiasutuste tegevuslubade kehtetuks tunnistamine artikli 14 kohaselt.“

4 Määruse artikli 14 lõige 5 on sõnastatud järgmiselt:

„Kui lõikest 6 ei tulene teisiti, võib EKP asjakohases liidu õiguses sätestatud juhtudel tegevusloa kehtetuks tunnistada omal algatusel pärast sellise osaleva liikmesriigi riikliku pädeva asutusega konsulteerimist, kus krediidiasutus on asutatud, või sellise liikmesriigi riikliku pädeva asutuse ettepaneku alusel. Eelkõige tagatakse kõnealuste konsultatsioonidega, et EKP jätab enne kehtetuks tunnistamise otsuse tegemist riiklikele asutustele piisavalt aega vajalike parandusmeetmete, sealhulgas võimalike solveerimismeetmete üle otsustamiseks, ning võtab neid meetmeid arvesse.

Kui lõike 1 kohaselt tegevusloa andmiseks ettepaneku teinud riiklik pädev asutus leiab, et asjakohase siseriikliku õiguse kohaselt tuleb tegevusluba kehtetuks tunnistada, teeb ta EKP-le vastava ettepaneku. Sellisel juhul teeb EKP otsuse ettepandud kehtetuks tunnistamise kohta, võttes täielikult arvesse riikliku pädeva asutuse esitatud kehtetuks tunnistamise põhjendust.“

5 Määruse artiklis 24 on ette nähtud:

„1. EKP moodustab vaidlustusnõukogu, et vaadata pärast lõike 5 kohaselt esitatud läbivaatamise taotluse saamist asutusesiseselt halduskorras läbi otsused, mis EKP on teinud käesoleva määrusega talle antud volituste täitmisel. Asutusesisene halduskorras läbivaatamine piirdub selle hindamisega, kas sellised otsused on menetluslikult ja sisuliselt vastavuses käesoleva määrusega.

[…]

5. Iga füüsiline või juriidiline isik võib lõikes 1 osutatud juhtudel taotleda talle adresseeritud või teda otseselt või isiklikult puudutava, käesoleva määruse alusel EKP poolt tehtud otsuse läbivaatamist. […]

[…]

7. Vaidlustusnõukogu esitab pärast läbivaatamise taotluse vastuvõetavuse kohta otsuse tegemist arvamuse küsimuse kiireloomulisust arvestava ajavahemiku jooksul, kuid hiljemalt kahe kuu jooksul alates taotluse saamisest, ning saadab juhtumi edasi järelevalvenõukogule uue otsuse eelnõu ettevalmistamiseks. Järelevalvenõukogu võtab vaidlustusnõukogu arvamust arvesse ning esitab EKP nõukogule viivitamatult uue otsuse eelnõu. Uus otsuse eelnõu [tunnistab] esialgse otsuse [kehtetuks], asendab selle identse sisuga otsusega või asendab selle muudetud otsusega. Uus otsuse eelnõu loetakse vastuvõetuks, kui EKP nõukogu ei ole selle suhtes esitanud vastuväiteid hiljemalt kümne tööpäeva jooksul.

8. Lõike 5 kohaselt esitatud läbivaatamise taotlus ei peata otsuse täitmist. EKP nõukogu võib vaidlustusnõukogu ettepanekul vaidlustatud otsuse täitmise siiski peatada, kui ta leiab, et olukord seda nõuab.

[…]

11. Käesolev artikkel ei piira õigust algatada menetlust Euroopa Liidu Kohtus vastavalt aluslepingutele.“ [täpsustatud sõnastus]

Määrus (EL) nr 468/2014

6 Euroopa Keskpanga 16. aprilli 2014. aasta määruse (EL) nr 468/2014, millega kehtestatakse raamistik Euroopa Keskpanga ja riiklike pädevate asutuste vaheliseks ning riiklike määratud asutustega tehtavaks koostööks ühtse järelevalvemehhanismi raames (ühtse järelevalvemehhanismi raammäärus) (ELT 2014, L 141, lk 1), artikli 2 punktist 8 tuleneb, et „järelevalve alla kuuluv vähem oluline üksus euroala liikmesriigis“ on üksus, „millel [muu hulgas] ei ole järelevalve alla kuuluva olulise üksuse staatust [ühtse järelevalvemehhanismi] määruse artikli 6 lõike 4 tähenduses“.

7 Määruse artiklis 80 on sätestatud:

„1. Kui asjaomane riiklik pädev asutus leiab, et krediidiasutuse tegevusluba tuleks asjakohase liidu õiguse või riigisisese õiguse kohaselt täielikult või osaliselt kehtetuks tunnistada, sealhulgas krediidiasutuse enda taotlusel, esitab ta EKP-le otsuse eelnõu, milles tehakse ettepanek tunnistada tegevusluba kehtetuks […] koos asjaomaste tõendavate dokumentidega.

2. Riiklik pädev asutus kooskõlastab kõik kehtetuks tunnistamise otsuste eelnõud riikliku pädeva asutusega, kes on pädev krediidiasutuste kriisilahenduses […], kui need on riikliku pädeva asutuse jaoks asjakohased.“

Vaidluse taust

8 Vaidluse tausta, nii nagu see on esitatud vaidlustatud kohtumääruse punktides 1–7, võib kokku võtta järgmiselt.

9 Nemea Bank on Malta õiguse alusel asutatud krediidiasutus, kes on ühtse järelevalvemehhanismi raammääruse tähenduses „järelevalve alla kuuluv vähem oluline üksus euroala liikmesriigis“ ja kes osutas finantsteenuseid loa alusel, mille talle oli andnud riiklik pädev asutus Awtorità għas-Servizzi Finanzjarji ta’Malta (Malta finantsinspektsioon, Malta) (edaspidi „MFSA“), ning kes oli selle finantsinspektsiooni otsese järelevalve all.

10 Nemea plc ja Nevestor SA on Nemea Banki kaks otsest aktsionäri. H. Niemelä ja M. Lehto on Nemea Banki juhatuse liikmed ja tegelikud tulusaajad osaluste kaudu, mis neil on Nemeas ja Nevestoris.

11 MFSA esitas 25. jaanuaril 2017 pärast riikliku kriisilahendusasutusega konsulteerimist ühtse järelevalvemehhanismi raammääruse artikli 80 alusel EKP-le otsuse eelnõu tunnistada kehtetuks Nemea Bankile antud krediidiasutuse tegevusluba.

12 EKP järelevalvenõukogu kiitis 13. märtsil 2017 heaks asjaomase tegevusloa kehtetuks tunnistamise otsuse eelnõu ja määras Nemea Bankile kolmepäevase tähtaja selle eelnõu kohta oma märkuste esitamiseks.

13 Nemea Bank esitas oma märkused 15. märtsil 2017.

14 EKP võttis 23. märtsil 2017 ühtse järelevalvemehhanismi määruse artikli 4 lõike 1 punktile a ja artikli 14 lõikele 5 tuginedes vastu vaidlusaluse otsuse.

Vaidlusalusele otsusele järgnenud asjaolud

15 Vaidlustusnõukogu sai 22. aprillil 2017 Nemea Banki ja teiste esimese kohtuastme hagejate taotluse vaidlusaluse otsuse uuesti läbivaatamiseks.

16 19. juunil 2017 võttis vaidlustusnõukogu vastu arvamuse, milles ta tegi ettepaneku asendada vaidlusalune otsus identse sisuga otsusega. EKP nõukogu võttis 30. juunil 2017 selle arvamuse ja järelevalvenõukogu eelnõu alusel vastavalt ühtse järelevalvemehhanismi määruse artikli 24 lõikele 7 vastu otsuse ECB/SSM/2017 – 213800JENPXTUY75VS 07/2 (edaspidi „30. juuni 2017. aasta otsus“), millega – nagu on märgitud selle otsuse resolutsioonis – asendati vaidlusalune otsus.

Hagi Üldkohtus ja vaidlustatud kohtumäärus

17 Nemea Bank ja teised esimese kohtuastme hagejad esitasid Üldkohtu kantseleisse 22. mail 2017 saabunud hagiavalduse, paludes tühistada vaidlusalune otsus ja hüvitada kahju, mis neile selle otsuse vastuvõtmisega väidetavalt oli tekitatud. Hagi põhjendamiseks esitasid nad kuus väidet.

18 EKP esitas 25. oktoobril 2017 Üldkohtu kantseleisse eraldi dokumendiga Üldkohtu kodukorra artikli 130 alusel vastuvõetamatuse vastuväite. Üldkohus liitis 13. juuli 2018. aasta määrusega oma kodukorra artikli 130 lõike 7 alusel vastuvõetamatuse vastuväite kohtuasja sisulise läbivaatamisega.

19 Euroopa Komisjon esitas Üldkohtu kantseleisse 18. oktoobril 2017 saabunud dokumendiga taotluse astuda menetlusse EKP nõuete toetuseks, mis rahuldati 23. juuli 2018. aasta otsusega.

20 Üldkohus esitas 30. aprilli 2018. aasta menetlust korraldava meetmega pooltele mitu küsimust, et teha muu hulgas kindlaks, kas pärast sellise isiku nimetamist, kes on pädev teostama põhiosa pädevusest, mis tavaliselt on Nemea Banki juhtorganitel seoses Nemea Banki konkreetse tegevuse ja varaga, oli esimese kohtuastme hagejatel õigus esitada EKP otsuse peale tühistamishagi ja sellise otsusega tekitatud kahju hüvitamise hagi.

21 Üldkohus peatas 1. aprillil 2019 menetluse kuni 5. novembri 2019. aasta kohtuotsuse EKP jt *vs.* Trasta Komercbanka jt (C-663/17 P, C-665/17 P ja C-669/17 P, EU:C:2019:923) kuulutamiseni ning palus pooltel 10. detsembri 2019. aasta uue menetlust korraldava meetmega esitada oma seisukohad järelduste kohta, mis nende arvates tuleb tema menetluses oleva kohtuasja lahendamiseks sellest kohtuotsusest teha.

22 Muude menetlust korraldavate meetmetega, mis võeti 30. jaanuaril ja 23. detsembril 2020 ning 19. jaanuaril 2021, küsis Üldkohus pooltelt selle kohta, kuidas oli edenenud Tribunal dwar Servizzi Finanzjarji (finantsteenuste esimese astme kohus, Malta) menetluses olev kohtuasi, mis oli algatatud Nemea Banki tõhusa esindamise taastamiseks.

23 Vaidlustatud kohtumääruse resolutsiooni punktis 1 otsustas Üldkohus, et tühistamisnõude kohta otsuse tegemise vajadus on ära langenud, kuna selle nõude ese on ära langenud ja hagejatel ei ole enam põhjendatud huvi. Resolutsiooni punktis 2 jättis ta kahju hüvitamise nõude ilmselge vastuvõetamatuse tõttu läbi vaatamata. Nimetatud resolutsiooni punktis 3 jättis Üldkohus tühistamisnõudega seotud hagejate ja EKP kohtukulud nende endi kanda. Sama resolutsiooni punktis 4 jättis ta kahju hüvitamise nõudega seotud hagejate kohtukulud nende endi kanda ja mõistis neilt välja EKP kohtukulud. Lõpuks jättis Üldkohus vaidlustatud kohtumääruse resolutsiooni punktis 5 komisjoni kohtukulud tema enda kanda.

Apellatsioonimenetluse poolte nõuded

24 Nemea Bank palub Euroopa Kohtul:

– tühistada vaidlustatud kohtumäärus;

– saata kohtuasi tagasi Üldkohtule, mille koda koosneks muudest kohtunikest kui need, kes kuulusid kotta, mis tegi vaidlustatud kohtumääruse, ja

– mõista kohtukulud välja EKP-lt.

25 EKP palub Euroopa Kohtul jätta apellatsioonkaebus rahuldamata ja mõista kohtukulud välja apellandilt.

26 Komisjon palub Euroopa Kohtul jätta apellatsioonkaebus rahuldamata ja mõista kohtukulud välja apellandilt.

Suulise menetluse uuendamise taotlus

27 Euroopa Kohtu kantseleisse 27. novembril 2024 esitatud dokumendiga palus Nemea Bank Euroopa Kohtu kodukorra artikli 83 alusel uuendada menetluse suulise osa.

28 Oma taotluse toetuseks märkis ta sisuliselt, et ta soovib esitada 8. veebruari 2024. aasta kohtuotsuseid Pilatus Bank *vs.* EKP (C-750/21 P, EU:C:2024:124) ja Pilatus Bank *vs.* EKP (C-256/22 P, EU:C:2024:125) puudutavaid argumente, mille üle pooled ei ole vaielnud.

29 Sellega seoses olgu märgitud, et vastavalt Euroopa Kohtu kodukorra artiklile 83 võib Euroopa Kohus igal ajal, olles kohtujuristi ära kuulanud, avada või uuendada määrusega menetluse suulise osa, eelkõige kui ta leiab, et tal ei ole piisavalt teavet või kui pool on pärast suulise osa lõpetamist esitanud uue asjaolu, millel on otsustav tähtsus Euroopa Kohtu lahendile.

30 Käesolevas asjas leiab Euroopa Kohus siiski, et tal on otsuse tegemiseks olemas kogu vajalik teave ja et asjaolud, millele Nemea Bank menetluse suulise osa uuendamise taotluse põhjendamiseks tugines, ei kujuta endast uusi asjaolusid, mis võiksid mõjutada otsust, mille ta peab tegema.

31 Neil asjaoludel leiab Euroopa Kohus pärast kohtujuristi ärakuulamist, et puudub vajadus menetluse suulise osa uuendamiseks.

Apellatsioonkaebus

32 Apellant esitab oma apellatsioonkaebuse põhjendamiseks viis väidet. Kolm esimest väidet, mis on suunatud Üldkohtu otsuse vastu, mille kohaselt tühistamisnõude kohta otsuse tegemise vajadus on ära langenud, puudutavad vastavalt ELTL artikli 263 esimese lõigu ja oluliste menetlusnormide rikkumist ning seda, et arvesse ei ole võetud Euroopa Liidu põhiõiguste harta (edaspidi „harta“) artiklist 47 tulenevate apellandi õiguste rikkumist. Kaks viimast väidet, mis on suunatud Üldkohtu otsuse vastu jätta kahju hüvitamise nõue ilmselge vastuvõetamatuse tõttu läbi vaatamata, käsitlevad seda, et Üldkohus ei võtnud arvesse apellandi õigusi, mis on sätestatud vastavalt harta artiklis 41 ja ELTL artiklis 340.

Esimene väide

Poolte argumendid

33 Esimeses väites, mis puudutab vaidlustatud kohtumääruse punkte 29–55, väidab apellant, et Üldkohus rikkus õigusnormi, kui ta leidis, et tema tühistamisnõude kohta otsuse tegemise vajadus on ära langenud, kuna apellandil ei ole enam põhjendatud huvi vaidlusaluse otsuse peale hagi esitamiseks. Üldkohus rikkus seega ELTL artiklist 263 tulenevat kohustust kontrollida selliste EKP aktide õiguspärasust, mille eesmärk on tekitada õiguslikke tagajärgi kolmandatele isikutele, ning oma kohustust tagada apellandi seaduslike õiguste ja põhiõiguste kaitse.

34 Apellant väidab lisaks, et see, et Üldkohus tunnustas 30. juuni 2017. aasta otsuse *ex tunc* mõju, on vastuolus ELTL artikliga 263, sest sellega võttis Üldkohus apellandilt õiguse vaidlusaluse otsuse kontrollimisele liidu kohtute poolt. Selline mõju on puhtalt fiktiivne, sest isegi kui vaidlusalune otsus oleks nimetatud kuupäeval tühistatud, ei taastataks olukorda, milles apellant oli enne otsuse tühistamist. 30. juuni 2017. aasta otsuse tegelik mõju saab olla vaid *ex nunc* ja sama kehtib ka asjaomase tegevusloa võimaliku ennistamise mõju kohta. Nimelt jäi apellandi olukord vaidlusaluse otsuse vastuvõtmise ja 30. juuni 2017. aasta otsuse vastuvõtmise vahelisel ajal seda tegevusluba puudutavas osas muutumatuks. Vaidlusalune otsus tekitas seega apellandi suhtes alates selle vastuvõtmisest muutumatult ja katkematult õiguslikke tagajärgi, mistõttu selle tühistamisel võivad olla õiguslikud tagajärjed ja see võib tuua talle kasu.

35 EKP väidab, et Üldkohus tuvastas õigesti, et vaidlusaluse otsuse peale esitatud tühistamishagi ese on ära langenud. Ta väidab, et see järeldus ei riku õigusi, mis on ELTL artikliga 263 apellandile antud, kuna pärast vaidlusaluse otsuse asendamist 30. juuni 2017. aasta otsusega oli 30. juuni 2017. aasta otsuse peale esitatud tühistamishagi selles sättes ette nähtud tähtaja jooksul vastuvõetav. Selline hagi oli tõhus õiguskaitsevahend harta artikli 47 tähenduses. Põhjendatud huvi säilimise nõue, mida kinnitab Üldkohtu väljakujunenud praktika, ei ole samuti vastuolus ELTL artikliga 263.

36 Lisaks ei ole pärast 30. juuni 2017. aasta otsusega vaidlusaluse otsuse asendamist enam võimalik esitada tühistamishagi viimati nimetatud otsuse peale. Sellisel hagil puuduks nimelt ese, kuna vaidlusalune otsus on tunnistatud kehtetuks ja selle võimalikud kahjulikud tagajärjed on nüüd omistatavad 30. juuni 2017. aasta otsusele, mille peale apellant hagi ei esitanud ja mis on seega muutunud lõplikuks. Seega, isegi juhul, kui vaidlusalune otsus tühistataks, jääks apellandi tegevusluba 30. juuni 2017. aasta otsusega jätkuvalt kehtetuks tunnistatuks, mistõttu ei saaks

apellant sellisest tühistamisest mingit kasu. See asjaolu ei jäta apellanti siiski ilma võimalusest, mille liidu õigus talle annab, nimelt esitada seoses tema tegevusloa kehtetuks tunnistamisega kahju hüvitamise hagi, ilma et ta peaks eelnevalt esitama tühistamishagi.

Euroopa Kohtu hinnang

37 Euroopa Kohtule esitatud toimikust nähtub, et Nemea Bank on Malta õiguse alusel asutatud krediidiasutus, mis on „järelevalve alla kuuluv vähem oluline üksus euroala liikmesriigis“ ühtse järelevalvemehhanismi raammääruse tähenduses. EKP võttis riikliku pädeva asutuse MFSA taotlusel 23. märtsil 2017 vastu vaidlusaluse otsuse, millega ta tunnistas kehtetuks Nemea Bankile antud krediidiasutuse tegevusloa. Nemea Bank esitas 22. aprillil 2017 koos teiste esimese kohtuastme hagejatega vaidlustusnõukogule ühtse järelevalvemehhanismi määruse artikli 24 lõike 5 alusel vaidlusaluse otsuse halduskorras läbivaatamise taotluse. Läbivaatamise tulemusel võttis EKP vastu 30. juuni 2017. aasta otsuse, millega tunnistati vaidlusalune otsus kehtetuks ja asendati see ning mille sisu on identne vaidlusaluse otsusega.

38 Halduskorras läbivaatamise menetluse ajal esitasid Nemea Bank ja teised hagejad 22. mail 2017 ka Üldkohtule vaidlusaluse otsuse peale hagi, milles nad palusid see otsus tühistada ja hüvitada kahju, mis neile selle otsusega väidetavalt oli tekitatud. Samas ei esitanud nad ette nähtud viisil Üldkohtule hagi 30. juuni 2017. aasta otsuse peale.

39 Üldkohus leidis vaidlustatud kohtumääruse punktides 41, 45, 47 ja 52 sisuliselt, et ühtse järelevalvemehhanismi määruse artikli 24 lõige 7 paneb EKP-le kohustuse kehtestada halduskorras läbivaatamise menetluse tulemusel vastu võetud otsus tagasiulatuvalt alates esialgse otsuse jõustumisest ning et viimati nimetatud otsuse asendamine identse või muudetud otsusega toob kaasa algse otsuse lõpliku kadumise õiguskorrast. Üldkohus leidis, et 30. juuni 2017. aasta otsusega tühistati vaidlusalune otsus ja asendati see alates selle vastuvõtmise kuupäevast, st 23. märtsist 2017, mistõttu olid esimese kohtuastme hagejad kaotanud igasuguse huvi selle tühistamise vastu, ning järeldas sellest, et nende tühistamishagi ese on ära langenud.

40 Sellega seoses on tõsi – nagu Üldkohus vaidlustatud kohtumääruse punktis 35 märkis –, et väljakujunenud kohtupraktika kohaselt peab hageja põhjendatud huvi hagi eset arvestades olemas olema hagi esitamise staadiumis, vastasel juhul on hagi vastuvõetamatu. Kõnealune vaidluse ese, nagu ka põhjendatud huvi, peab säilima kuni kohtulahendi kuulutamiseni, vastasel juhul langeb otsuse tegemise vajadus ära, mis eeldab, et hagimenetlus peab hagi esitajale tooma lõpptulemuse kaudu mingit kasu (7. juuni 2007. aasta kohtuotsus Wunenburger *vs.* komisjon, C-362/05 P, EU:C:2007:322, punkt 42, ja 21. jaanuari 2021. aasta kohtuotsus Leino-Sandberg *vs.* parlament, C-761/18 P, EU:C:2021:52, punkt 32 ning seal viidatud kohtupraktika).

41 Euroopa Kohus on siiski leidnud, et hageja põhjendatud huvi ei kao tingimata asjaolu tõttu, et tema poolt vaidlustatud akti kehtivus on kohtumenetluse ajal lõppenud. Nimelt võib hagejal säilida huvi selle akti õigusvastaseks tunnistamise vastu ajavahemikul, mil see oli kohaldatav ning sellel oli õiguslik mõju, sest huvi akti õigusvastaseks tunnistamise vastu võib säilida vähemalt võimaliku vastutuse tuvastamise hagi alusena (28. mai 2013. aasta kohtuotsus Abdulrahim *vs.* nõukogu ja komisjon, C-239/12 P, EU:C:2013:331, punkt 62, ja 6. mai 2021. aasta kohtuotsus Bayer CropScience ja Bayer *vs.* komisjon, C-499/18 P, EU:C:2021:367, punkt 40 ja seal viidatud kohtupraktika).

42 Peale selle tuleb hageja põhjendatud huvi säilimist hinnata üksikjuhtumist lähtudes, võttes arvesse eelkõige väidetava õigusvastasuse tagajärgi ja väidetavalt tekitatud kahju laadi (30. aprilli 2020. aasta kohtuotsus Izba Gospodarcza Producentów i Operatorów Urządzeń Rozrywkowych *vs.* komisjon, C-560/18 P, EU:C:2020:330, punkt 41, ja 7. septembri 2023. aasta kohtuotsus Versobank *vs.* EKP, C-803/21 P, EU:C:2023:630, punkt 160 ning seal viidatud kohtupraktika).

43 Sellega seoses tuleb märkida, et ühtse järelevalvemehhanismi määruse artikli 24 lõike 7 sõnastusest nähtub tõepoolest, et kui EKP leiab halduskorras läbivaatamise tulemusel, et uuesti läbivaadatavat otsust ei ole vaja muuta, tunnistab ta selle otsuse kehtetuks ja asendab selle identse sisuga otsusega. Sellest ei saa siiski järeldada, et otsuse kehtetuks tunnistamisel ja sellele järgneval asendamisel on sedalaadi tagasiulatuv mõju, mis on võrreldav Euroopa Liidu institutsiooni akti tühistamisega liidu kohtu poolt.

44 Nimelt, nagu nähtub Euroopa Kohtu praktikast, ei tähenda institutsiooni akti kehtetuks tunnistamine selle õigusvastasuse tunnustamist ning see tekitab *ex nunc* tagajärje, samas kui tühistamisotsusega kõrvaldatakse tühistatud akt tagasiulatuvalt liidu õiguskorrast, nagu poleks seda kunagi olnudki (vt selle kohta 28. mai 2013. aasta kohtuotsus Abdulrahim *vs.* nõukogu ja komisjon, C-239/12 P, EU:C:2013:331, punkt 68). Asjaolu, et akti kehtetuks tunnistamisele järgnes esialgse akti asendamine uue aktiga, ei anna viimati nimetatule tagasiulatuvat jõudu.

45 Seega, nagu märkis kohtujurist oma ettepaneku punktis 72, tuleneb ühtse järelevalvemehhanismi määruse artikli 24 lõikest 7, et identse sisuga teise otsusega, millega esialgne otsus tunnistatakse kehtetuks ja asendatakse, ei kõrvaldata esialgset otsust liidu õiguskorrast tagasiulatuvalt. Nimelt, kui esialgse otsuse tagajärg oli krediidiasutuse tegevusloa kehtetuks tunnistamine, siis teine otsus pikendas esialgse otsuse mõju, ilma et oleks kõrvaldanud esialgse otsusega juba tekitatud tagajärgi.

46 Nagu apellant õigesti väidab, tunnistati käesolevas asjas tema krediidiasutuse tegevusluba kehtetuks just vaidlusaluse otsusega. Seega tekitas just see otsus võimalikud kahjulikud tagajärjed, millele apellant viitab.

47 Lisaks, kuna ühtse järelevalvemehhanismi määruse artikli 24 lõike 8 kohaselt ei ole esialgse otsuse läbivaatamise taotlusel üldjuhul peatavat toimet, jäi vaidlusalune otsus jõusse kuni 30. juuni 2017. aasta otsuse jõustumiseni, st ajani, mil see apellandile teatavaks tehti. Seega tunnistas viimati nimetatud otsus vaidlusaluse otsuse kehtetuks ja asendas selle alates sellest teatavakstegemisest, nagu nähtub ka 30. juuni 2017. aasta otsuse resolutsiooni sõnastusest endast.

48 Järelikult tuvastas Üldkohus vaidlustatud kohtumääruse punktides 41, 42 ja 47 vääralt, et 30. juuni 2017. aasta otsus asendas vaidlusaluse otsuse tagasiulatuvalt alates viimati nimetatud otsuse vastuvõtmise kuupäevast.

49 Eeltoodust tuleneb, et Üldkohus rikkus õigusnormi, kui ta otsustas vaidlustatud kohtumääruse punktides 53 ja 55, et vaidlusalune otsus asendati tagasiulatuvalt ning et selle otsuse tühistamiseks esitatud hagi ese on ära langenud.

50 Järelikult tuleb apellatsioonkaebuse esimese väitega nõustuda ja vaidlustatud kohtumääruse resolutsiooni punktid 1 ja 3 tühistada, ilma et oleks vaja analüüsida apellatsioonkaebuse teist ja kolmandat väidet.

Neljas ja viies väide

Poolte argumendid

51 Neljanda ja viienda väitega, mis puudutavad vaidlustatud kohtumääruse punkte 56–63 ja mida tuleb analüüsida koos, väidab apellant, et leides, et kahju hüvitamise nõue on vastuvõetamatu, ei võtnud Üldkohus arvesse seda, et EKP oli rikkunud apellandile harta artikliga 41 ja ELTL artikliga 340 antud õigusi saada liidult hüvitist kahju eest, mille institutsioonid või nende teenistujad on oma ülesannete täitmisel tekitanud. Üldkohus jättis ta seega ilma tema õigustest, hoolimata olulisest kahjust, mille EKP ja tema teenistujad talle tekitasid. Üldkohus võttis nimelt kahju hüvitamise nõude analüüsimisel aluseks oma otsuse jätta tühistamisnõude kohta otsus tegemata, selleks et võimaldada EKP-l vabaneda vastutusest oma aktide eest.

52 Lisaks rikkus Üldkohus õigusnormi, kui ta jättis tähelepanuta seose, mis esineb tühistamisnõude põhjenduse ja kahju hüvitamise nõude põhjenduse vahel, kuna kahju hüvitamise nõuet ei saa analüüsida tühistamisnõude põhjendust arvesse võtmata.

53 Vaidlustatud kohtumääruse punktis 60 esitatud Üldkohtu seisukoht, et kahju hüvitamise nõue on esitatud liiga abstraktselt ega sisalda väiteid või argumente ega nende kokkuvõtet, on ka väär, sest kahju hüvitamise nõude aluseks olev tühistamisnõue sisaldab kõiki neid elemente.

54 Peale selle väidab apellant, et kui Üldkohus ei oleks ekslikult otsustanud, et tühistamisnõude kohta otsuse tegemise vajadus on ära langenud, ning kui ta oleks nõustunud selle nõude ja kahju hüvitamise nõude vahelise seosega, oleks ta tuvastanud, et vaidlusaluse otsuse vastuvõtmise menetluses esines hulk rikkumisi, mis iseenesest on kahju hüvitamise nõude põhjendamiseks piisavad. Ta viitab sellega seoses Nemea Banki tõhusa esindamise puudumisele menetluse ajal, vaidlusaluse otsuse põhjenduse puudumisele ja EKP õigusvastasele käitumisele selle otsuse vaidlustusnõukogu poolt halduskorras läbivaatamise menetluses.

55 Lisaks väidab apellant, et EKP käitumine ja eelkõige talle krediidiasutusena tegutsemiseks antud tegevusloa kehtetuks tunnistamine on talle tekitatud kahju otsene põhjus, mida ta ka tõendas. Kahju summa, mille ta hindab 100 miljonile eurole, ei kataks siiski Nemea Banki maine, ärisuhete ja tegevuse kahjustamist ega tulu vähenemist, vaid üksnes selle panga väärtuse otsest vähenemist EKP käitumise tõttu.

56 Apellant väidab samuti, et esimeses kohtuastmes esitatud hagiavalduse puudusi kritiseerides jättis Üldkohus arvesse võtmata asjaolu, et need olid tingitud sellest, et apellandil puudus tõhus esindus ja ta ei saanud tutvuda tõenditega põhjusel, et tal ei olnud võimalik kasutada oma vahendeid ja tal puudus juurdepääs EKP toimikule.

57 EKP ja komisjon paluvad mõlemad väited tagasi lükata.

Euroopa Kohtu hinnang

58 Mis puudutab esimesena apellandi argumente, mis on kokku võetud käesoleva kohtuotsuse punktides 46–48 ja mille kohaselt jättis Üldkohus ta sisuliselt ilma harta artiklites 41 ja 47 ning ELTL artiklites 263 ja 340 ette nähtud õigustest, kui ta võttis kahju hüvitamise nõude analüüsimisel aluseks oma otsuse jätta tühistamisnõude kohta otsus tegemata, ega võtnud arvesse nende kahe nõude vahelist seost, selleks et EKP saaks vabaneda vastutusest enda

väidetavalt kahju tekitanud aktide eest, siis tuleb märkida, et Üldkohus viitas vaidlustatud kohtumääruse punktides 59–61 asjakohasele kohtupraktikale, mis käsitleb liidu lepinguvälise vastutuse tekkimise tingimusi ja Euroopa Liidu Kohtu põhikirja artikli 21 esimesest lõigust tulenevat nõuet, mis on sama põhikirja artikli 53 esimese lõigu kohaselt kohaldatav Üldkohtu menetluses ja mille kohaselt peab hagiavalduses olema märgitud hagi ese, esitatud väited ja argumendid ning lühiülevaade nendest väidetest. Seejärel tõdes Üldkohus selle kohtumääruse punktis 62 õigesti, et hagejad ei tõendanud õiguslikult piisavalt EKP käitumist, millest peaks tulenema liidu vastutust põhjustada võiv õigusvastasus, ega põhjuslikku seost väidetava kahju ja tagajärgede vahel, mida vaidlusalune otsus võis tekitada.

59 Sellest järeldub, et kõnealuse kahju hüvitamise nõude rahuldamata jätmise alus ei ole mitte Üldkohtu otsus jätta tühistamisnõude kohta otsus tegemata, vaid selle kahju hüvitamise nõude puudulikkus.

60 Väljakujunenud kohtupraktikast tuleneb, et liidu lepinguvälisele vastutusele tuginev pool peab esitama veenvad tõendid nii väidetava kahju esinemise kui ka selle suuruse kohta ning samuti piisavalt otsese põhjusliku seose esinemise kohta asjaomase institutsiooni käitumise ja väidetava kahju vahel (3. mai 2018. aasta kohtuotsus EUIPO *vs.* European Dynamics Luxembourg jt, C-376/16 P, EU:C:2018:299, punkt 92 ja seal viidatud kohtupraktika).

61 Käesoleval juhul ilmneb, et esimeses kohtuastmes esitatud hagi ei vastanud ilmselgelt selles kohtupraktikas seatud nõuetele, kuna selles piirduti nõudmisega, et EKP-lt tuleb vaidlusaluse otsusega väidetavalt tekitatud kahju eest mõista hagejate kasuks välja 10 miljoni euro suurune hüvitis (millele lisanduvad intressid), kusjuures hagejad suurendasid seda summat esimeses astmes esitatud repliigis 100 miljonile eurole. Siiski ei esitatud ühtegi argumenti, mis oleks täpsustanud põhjuslikku seost EKP väidetavalt õigusvastase käitumise ja viidatud kahju vahel või näidanud, et kahju tegelikult tekkis, ning selle kohta ei esitatud ühtegi tõendit.

62 Seega ei rikkunud Üldkohus õigusnormi, kui ta otsustas vaidlustatud kohtumääruse punktides 62 ja 63, et kahju hüvitamise nõue on selle puuduste tõttu ilmselgelt vastuvõetamatu.

63 Pealegi ei selgita apellant, kuidas Üldkohtu otsus jättis ta ilma oma õigustest nõuda EKP tekitatud võimaliku kahju hüvitamist. Talle jääb põhimõtteliselt õigus esitada pärast vaidlustatud kohtumääruses Üldkohtu tuvastatud puuduste kõrvaldamist uus kahju hüvitamise nõue tingimustel, mis on ette nähtud Euroopa Liidu Kohtu põhikirja artiklis 46, mida kohaldatakse põhikirja artikli 53 esimese lõigu alusel Üldkohtu menetluses, kusjuures selle põhikirja kohaselt on liidu lepinguvälise vastutusega seotud asjade aegumistähtaeg viis aastat alates vastutuse aluseks oleva sündmuse toimumisest ja aegumistähtaeg katkeb muu hulgas Euroopa Kohtule hagiavalduse esitamisega.

64 Mis puudutab teisena apellandi argumente, mida on meenutatud käesoleva kohtuotsuse punktis 55 ja mille kohaselt on esiteks EKP käitumine Nemea Banki väärtuse languse otsene põhjus ja teiseks katab 100 miljoni euro suurune summa üksnes üht osa apellandile tekkinud kahjust, siis tuleb tõdeda, et nende argumentidega ei viita apellant ühelegi õigusnormi rikkumisele Üldkohtu poolt, vaid piirdub esimeses kohtuastmes esitatud hagis esitatud faktiliste kaalutluste kordamisega.

65 Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt tuleneb aga ELTL artikli 256 lõike 1 teisest lõigust ja Euroopa Liidu Kohtu põhikirja artikli 58 esimesest lõigust, et Üldkohus on ainsana pädev ühelt poolt tuvastama faktilised asjaolud, välja arvatud juhul, kui sisulised vead tema tuvastustes

tulenevad talle esitatud toimiku materjalidest, ja teiselt poolt neid faktilisi asjaolusid hindama. Seega, kui Üldkohtule esitatud tõendeid ei ole moonutatud, ei kujuta faktiliste asjaolude hindamine endast Euroopa Kohtu kontrollile alluvat õigusküsimust kui sellist (11. jaanuari 2024. aasta kohtuotsus Wizz Air Hungary *vs.* komisjon, C-440/22 P, EU:C:2024:26, punktid 57 ja 58 ning seal viidatud kohtupraktika).

66 Kolmandana, mis puudutab käesoleva kohtuotsuse punktis 56 meenutatud apellandi argumente, mille kohaselt jättis Üldkohus esimeses kohtuastmes esitatud hagiavalduse puudusi kritiseerides arvesse võtmata asjaolu, et need olid tingitud sellest, et apellandil puudus tõhus esindus ja ta ei saanud tutvuda tõenditega, siis tuleb märkida, et – nagu nähtub käesoleva kohtuotsuse punktist 62 – Üldkohus tuvastas õigesti, et kahju hüvitamise nõue on selle puudulikkuse tõttu ilmselgelt vastuvõetamatu. Nimelt ilmneb esimeses kohtuastmes esitatud hagiavaldusest, et apellant ei esitanud ühtegi liidu lepinguvälise vastutuse tekkimiseks vajalikku tõendit ega selgitanud, kuidas konkreetselt see, et tal väidetavalt puudus juurdepääs ettevõtte vahenditele ja tõenditele, takistas tal nõutava selguse ja täpsusega esitamast oma argumente nende tõendite olemasolu kohta, arvestades eelkõige asjaolu, et esiteks esindas teda advokaat ja teiseks ei olnud ta selleks esitanud tasuta õigusabi taotlust.

67 Järelikult tuleb neljas ja viies väide osaliselt ilmselge vastuvõetamatuse ja osaliselt põhjendamatuse tõttu tagasi lükata.

68 Kõike eeltoodut arvestades tuleb tühistada vaidlustatud kohtumääruse resolutsiooni punktid 1 ja 3.

Hagimenetlus Üldkohtus

69 Euroopa Liidu Kohtu põhikirja artikli 61 esimese lõigu kohaselt võib Euroopa Kohus teha Üldkohtu otsuse tühistamise korral asja suhtes ise lõpliku kohtuotsuse, kui menetlusstaadium seda lubab.

70 Käesoleval juhul see nii ei ole. Kuna Üldkohus leidis, et otsuse tegemise vajadus on ära langenud, ilma et ta oleks kontrollinud tühistamisnõude vastuvõetavust või analüüsinud vaidluse sisu, ei luba menetlusstaadium kohtuasja suhtes otsust teha ning see tuleb seega saata tagasi Üldkohtusse, et viimane teeks selle nõude kohta otsuse.

71 Lisaks tuleb jätta rahuldamata apellandi taotlus, et kohtuasi saadetaks tagasi Üldkohtu kojale, mis koosneks muudest kohtunikest kui need, kes moodustasid vaidlustatud kohtumääruse teinud koja. Nimelt ei näe Euroopa Kohtu kodukord Euroopa Kohtule ette võimalust anda pärast apellatsioonkaebuse läbivaatamist Üldkohtule juhiseid selle koja koosseisu kohta, millele kohtuasi määratakse pärast seda, kui Euroopa Kohus on selle Üldkohtule uueks arutamiseks saatnud. Vajaduse korral peab Üldkohtu president Üldkohtu kodukorra artikli 192 lõike 1 alusel otsustama, kas määrata kohtuasi mõnele teisele sama kohtunike arvuga kojale.

Kohtukulud

72 Kuna kohtuasi saadetakse tagasi Üldkohtusse, tuleb käesoleva apellatsioonimenetlusega seotud kulude kandmine otsustada edaspidi.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (viies koda) otsustab:

1. **Tühistada Euroopa Liidu Üldkohtu 20. detsembri 2021. aasta kohtumääruse Niemelä jt *vs.* EKP (T-321/17, EU:T:2021:942) resolutsiooni punktid 1 ja 3.**

2. **Jätta apellatsioonkaebus ülejäänud osas rahuldamata.**

3. **Saata kohtuasi tagasi Euroopa Liidu Üldkohtusse Nemea Bank plc tühistamisnõude kohta uue otsuse tegemiseks.**

4. **Jätta kohtukulude kandmise otsustamine edaspidiseks.**

Allkirjad